

PROMĚNY FINANCOVÁNÍ ČESKÉHO VEŘEJNÉHO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ V LETECH 2010 AŽ 2021

SHRNUTÍ

Financování českého veřejného vysokého školství prošlo za uplynulých 10 let signifikantními proměnami, a to jak v kontextu samotné metodiky rozdělování finančních prostředků, tak i celkového objemu finančních prostředků. Vědci ze Slezské univerzity v Opavě zjistili, že v letech 2010 až 2021 vzrostl objem finančních prostředků, jenž byl ze státního rozpočtu poskytnut veřejným vysokým školám v České republice z 23,94 mld. Kč na 35,24 mld. Kč, což představuje navýšení o bezmála 43 %. V této souvislosti je však nutné zároveň dodat, že ač došlo k růstu celkového objemu finančních prostředků, zároveň se v tomto období měnilo rozložení mezi jednotlivými zdroji financování. Zatímco podíl největšího finančního zdroje v podobě Institucionálního financování klesl z 90,30 % na 74,03 %, podíl finanční podpory na vědu a výzkum na celkovém objemu finančních prostředků se zvýšil z 9,70 % na 25,97 %.

Zároveň bylo zjištěno, že dynamika růstu celkového objemu finančních prostředků se mezi jednotlivými vysokými školami odlišovala. Pokud se podíváme na rozdělení finančních prostředků podle jednotlivých segmentů, do kterých jsou rozděleny veřejné vysoké školy, vzrostl nejvýrazněji objem finančních prostředků na univerzitách tvořících segment 4, tj. pět největších veřejných vysokých škol (Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Vysoké učení technické v Brně, České vysoké učení technické a Univerzita Palackého v Olomouci). Tento nárůst dosáhl výše 7,47 mld. Kč, přičemž 41,15 % z tohoto objemu tvořily finanční prostředky, které v rámci procesu přerozdělování získala Univerzita Karlova. V případě naší největší a nejstarší univerzity tak v posledních dvanácti letech vzrostl objem finančních prostředků o 3,08 mld. Kč. Tato částka je pak o 13,9 mil. korun vyšší než částka, kterou souhrnně získalo navíc všech 15 univerzit tvořících segment 3, přičemž na nich studoval trojnásobný počet studentů ve srovnání s Univerzitou Karlovou.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, mezi základní charakteristické rysy financování českého veřejného vysokého školství v letech 2010 až 2021 patří růst objemu finančních prostředků, jenž je současně doprovázen dílčí změnou metodiky financování s důrazem na ukazatele kvality. Tato změna se následně projevila v nerovnoměrném přílivu finančních prostředků jak do jednotlivých segmentů vysokých škol, tak do jednotlivých typů VŠ, když výrazněji vzrostly zejména rozpočty uměleckých vysokých škol, některých technik a vysokých škol, jež ve svém portfoliu mají lékařské a pedagogické fakulty.

Financování veřejného vysokého školství (VVŠ) v Česku prošlo v uplynulých 10 letech výraznou proměnou. Samotné financování je založeno na příspěvcích a dotacích ze státního rozpočtu, přičemž se v průběhu těchto let měnila nejen samotná metodika, ale i celkový objem poskytnutých finančních prostředků. Nejvýznamnějším zdrojem příjmů vysokých škol představuje příspěvek ze státního rozpočtu na vzdělávací a vědeckou a výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Tento příspěvek se dále člení do několika okruhů: (i) Rozpočtový okruh I, který představuje tzv. Institucionální financování VVŠ a tvoří podstatnou většinu příjmů VVŠ; (ii) Rozpočtový okruh II, jenž se zaměřuje na podporu studentů (např. doktorandská a sociální stipendia nebo dotace na ubytování a stravování); (iii) Rozpočtový okruh III, který financuje rozvoj VVŠ (jedná se o dotace na realizaci projektů úspěšných ve výběrovém řízení vyhlášeném ministerstvem na centralizovaný rozvojový program a příspěvek na schválené institucionální plány) a (iv) Rozpočtový okruh IV, který umožňuje VVŠ financovat např. mezinárodní spolupráce. V roce 2010 došlo k systémové změně, kdy byly zavedeny dva nové zdroje, jež doplnily standardní financování rozdělené do několika výše uvedených rozpočtových okruhů. Prvním novým zdrojem se stala Institucionální podpora na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace, která je poskytována na rozvoj vědeckovýzkumné činnosti VVŠ. Druhým novým zdrojem se stala účelová podpora na specifický vysokoškolský výzkum, která je poskytována na podporu vědeckovýzkumné činnosti studentů navazujícího magisterského stupně a doktorského stupně studia. Byť oba dva dodatečné zdroje mají své specifické využití, obzvláště pak podpora specifického vysokoškolského výzkumu, dá se konstatovat, že doplňují standardní finanční prostředky výše zmíněných rozpočtových okruhů. V letech 2010 až 2021 vzrostl objem finančních prostředků, jež byly ze státního rozpočtu poskytnuty veřejným vysokým školám v České republice z 23,94 mld. Kč na 35,24 mld. Kč, tj. o 11,30 mld. Kč. V relativním vyjádření to znamená, že za posledních dvanáct let objem těchto finančních prostředků kumulovaně vzrostl o 47,22 %. Současně s tím je však zapotřebí říci, že výše uvedený nárůst je především výsledkem růstu objemu finančních prostředků v letech 2017 až 2021, kdy jsme zaznamenali kumulovaný růst o 36,65 %, z čehož vyplývá, že těchto posledních pět let se na celkovém kumulovaném růstu podílelo 77,61 %.

V průběhu sledovaného období nedošlo pouze k růstu objemu finančních prostředků, ale také k jejich „redistribuci“ mezi jednotlivé ukazatele, na jejichž základě jsou následně prostředky přerozdělovány mezi vysoké školy. Nejmarkantněji je toto přerozdělení vidět u finančních prostředků na podporu vědy a výzkumu a prostředků poskytovaných v rámci rozpočtového okruhu I, tj. zdrojů tvořících institucionální část rozpočtu vysokých škol. Podíl institucionální části rozpočtu tak klesl z 90,30 % na 74,03 %, a to právě na úkor finančních prostředků určených na podporu vědy a výzkumu, jejichž podíl na celkovém objemu finančních prostředků naopak vzrostl z 9,70 % na 25,97 %. Podíl prostředků určených k podpoře VaV, tak v průběhu dvanácti let vzrostl o 16,27 p. b.

Z hlediska jednotlivých veřejných vysokých škol, pak nejvýraznější nárůst zaznamenala Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, v jejímž případě vzrostl objem zde alokovaných veřejných zdrojů o 309,84 %. V tomto případě je však zapotřebí poznamenat, že tento nárůst je dán především tím, že VŠTE byla založena teprve v roce 2006, z čehož vyplývá, že na počátku námi sledovaného období neodpovídaly její finanční zdroje standardu běžnému na již dlouhodobě fungujících VVŠ. Mezi dlouhodobě fungující VVŠ, jež v uplynulých dvanácti letech zaznamenaly největší nárůst finančních zdrojů tak můžeme zařadit zejména Vysokou školu chemicko-technologickou v Praze, Univerzitu Palackého v Olomouci, Vysokou

školu uměleckoprůmyslovou v Praze, Univerzitu Karlovu, Masarykovu univerzitu, Akademii výtvarných umění v Praze, České vysoké učení technické v Praze a Ostravskou univerzitu. V případě všech výše uvedených veřejných vysokých škol objem těchto finančních prostředků vzrostl o více než 50 %.

V případě jednotlivých segmentů vzrostl nejvýrazněji objem finančních prostředků alokovaných na univerzitách tvořících segment 4, tj. na pět největších veřejných vysokých škol (Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Vysoké učení technické v Brně, České vysoké učení technické a Univerzita Palackého v Olomouci). Tento nárůst dosáhl výše 7,47 mld. Kč, přičemž 41,15 % z tohoto objemu tvořily finanční prostředky, které v rámci procesu přerozdělování těchto zdrojů získala Univerzita Karlova. V případě naší největší a nejstarší univerzity tak v posledních dvanácti letech vzrostl objem finančních prostředků, jenž tato veřejná vysoká škola získala z veřejných zdrojů, o 3,08 mld. Kč. Tato částka je pak o 13,9 mil. korun vyšší než částka, kterou souhrnně získalo navíc všech 15 univerzit tvořících segment 3. Nutno ale dodat, že zatímco na UK studovalo v roce 2021 49 tis. studentů, na univerzitách tvořících výše uvedený segment 3 byl tento počet téměř trojnásobný, když dosáhl výše 141 tis.

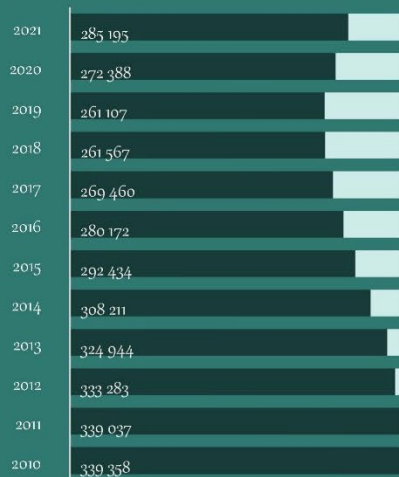
Co se týče samotného vývoje počtu studentů, pak můžeme říci, že poté, co za prvních deset let sledovaného období došlo v České republice k poklesu počtu studentů studujících na veřejných vysokých školách téměř o jednu čtvrtinu, a to z 343,5 tis. v roce 2010 na 263,5 tis. v roce 2019, v posledních dvou letech se tento trend obrátil. Mezi roky 2019 a 2021 tak počet studentů kumulovaně vzrostl o 8,23 %, což v absolutním vyjádření znamená nárůst o 21,7 tis. studentů. I přes výše uvedené je však vhodné poznamenat, že tento nárůst nahradil předchozí osmdesátitisícový pokles pouze z necelé jedné třetiny.

Vývoj počtu studentů pak ovlivňuje také výši průměrného normativu, jenž je v tomto případě stanoven jako podíl zdrojů tvořících institucionální část rozpočtu veřejných vysokých škol na jednoho studenta VVŠ. Vzhledem k tomu, že počet studentů na českých veřejných vysokých školách v letech 2010 až 2021 meziročně klesal v průměru o 1,57 %, kdežto objem finančních prostředků, jenž byl veřejným vysokým školám poskytnut v podobě institucionálních zdrojů naopak meziročně rostl, a to v průměru o 1,74 %, dá se z daného vývoje odvodit, že výše normativu na studenta v tomto období musela zcela logicky kumulovaně vzrůst, přičemž tento růst dosáhl výše 43,84 %. Veřejné vysoké školy tak na jednoho studenta měly v roce 2021 k dispozici částku, která byla o téměř 28 tis. korun vyšší než částka v roce 2010.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, mezi základní charakteristické rysy časového úseku vymezeného roky 2010 a 2021 patří v případě českého veřejného vysokého školství růst objemu finančních prostředků, jenž je současně spojen s dílčí změnou metodiky financování VVŠ. Tato změna se následně projevila v nerovnoměrném přílivu finančních prostředků jak do jednotlivých segmentů vysokých škol, tak do jednotlivých typů VŠ, když výrazněji vzrostly zejména rozpočty uměleckých vysokých škol, některých technik a vysokých škol, jež ve svém portfoliu mají lékařské a pedagogické fakulty.

počet studentů

celkový objem finančních prostředků

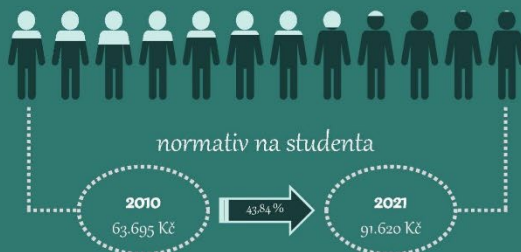

2010 2021
podíl
institucionálního financování

Financování sektoru
veřejných vysokých škol
v ČR

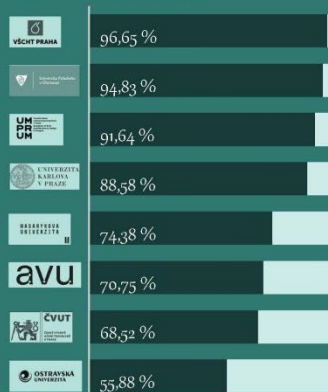
2010 2021
podíl
podpory VaV

tempo růstu zdrojů dle segmentů

největší růst zdrojů

segment 1: AMU, AVU, JAMU, VŠUP
segment 2: VŠPJ, VŠTE
segment 3: ČVUT, MU, UK, UPOL, VUT
segment 4: JČU, OU, UHK, UJEP, SU, VFU, VŠCHT, ZČU,
TUL, UPa, VŠB-TUO, UTB, VŠE, ČZU,
MENDEL.

Zdroj: MŠMT ČR a vlastní výpočet

Data za období: 2010-2021

Autoři: Pavel Tuleja a Michal Tvrdý

ZÁKLADNÍ INFORMACE K ČLÁNKU

Na výzkumu se podíleli: doc. Ing. Pavel Tuleja, Ph.D. (Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné), doc. Mgr. Ing. Michal Tvrdoň, Ph.D. (Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné).

Další informace k článku poskytne: doc. Ing. Pavel Tuleja, Ph.D.,
e-mail: pavel.tuleja@slu.cz, tel: 553 684 620